

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра геодезії та землеустрою

«Затверджую»
Завідувач кафедри
геодезії та землеустрою

Ю.Л. Скляр

“16” червня 2020 р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(СИЛАБУС)

ВБ 3 Наукові основи формування агроландшафтів

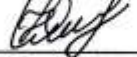
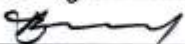
Спеціальність: 193 «Геодезія та землеустрій»

Освітня програма: «Геодезія та землеустрій» освітній ступінь
«Магістр»

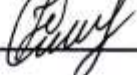
Факультет: Юридичний

Робоча програма з дисципліни «Наукові основи формування агроландшафтів» для студентів зі спеціальності: 193 «Геодезія та землеустрій»

Розробники:

зав. кафедри геодезії та землеустрою, к.б.н Скляр Ю.Л.
ст. викладач кафедри геодезії та землеустрою Гончаров В.В.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри геодезії та землеустрою.
Протокол від 16 червня 2020 року № 12.

Завідувач кафедри Ю.Л. Скляр

Погоджено:

Гарант освітньої програми М.А. Малашевський

Декан юридичного факультету С. І. Запара

Методист відділу якості освіти,

ліцензування та акредитації

Зареєстровано в електронній базі: дата: 26.06 2020 р.

Опис навчальної дисципліни
(заочна форма навчання)

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 19 Архітектура та будівництво	<i>Вибіркова</i>	
Модулів – 2	Спеціальність: 193 «Геодезія та землеустрій»	Рік підготовки:	
Змістових модулів: 3		2020-2021-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання:		Курс	
		2	
Загальна кількість годин –90		Семестр	
		3	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента -	Лекції		
	6		
	Практичні, семінарські		
	6		
	Лабораторні		
	-		
	Самостійна робота		
78			
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю: іспит			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
для заочна форми навчання - 13,3/86,7 (12/78)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: отримання знань про наукові підходи формування агроландшафтів, природні механізми екологічно збалансованого розвитку агроландшафтів, організацію науково обґрунтованого екологічно-збалансованого землекористування в агроландшафтах, методологічні основи оцінки агроекологічного стану земель, вивчення методики організації використання земель на принципах ландшафтної екології, оптимізації просторового взаєморозміщення об'єктів інтенсивного сільськогосподарського виробництва в агроландшафтах з природоохоронними заходами, що зменшують негативний вплив виробничих процесів на екологічний стан довкілля.

Завдання: оволодіти теоретичними та науковими засадами формування агроландшафтів, навчитися визначати та правильно аналізувати сучасну структуру сільськогосподарського виробництва конкретного ландшафту; розробляти схеми і складати карти комплексного природного районування території заданого району на ландшафтній основі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- наукові підходи до формування агроландшафтів;
- теоретичні засади формування агроландшафтів;
- складові частини ландшафтної сфери; основні ландшафтоутворюючі фактори і процеси; класифікацію ландшафтів; ландшафтну зональність;
- завдання раціонального використання земельних ресурсів;
- фактори, які обумовлюють процеси водної і вітрової ерозії і комплекс протиерозійних заходів;
- завдання раціонального використання земельних ресурсів;

вміти:

- читати і аналізувати картосхеми природних зон і давати коротку природно-виробничу їх характеристику;
- складати ландшафтні карти різних масштабів;
- розробляти схеми і складати карти комплексного природного районування території заданого району на ландшафтній основі; визначати ерозійну небезпеку території і розробляти комплекс протиерозійних заходів

3. Програма навчальної дисципліни

(затверджена вченою радою СНАУ протокол № 6 від 26.12. 2017 р.)

Модуль 1. Наукові основи формування агроландшафтів.

Змістовний модуль 1. Наукові підходи та природні механізми екологічно збалансованого розвитку агроландшафтів.

Тема 1. Наукові підходи до формування агроландшафтів. Формування агроландшафтів як невід’ємна умова ефективного господарювання на землі. Структура агроландшафтів. Еколого-ландшафтна організація території.

Тема 2. Природні механізми екологічно збалансованого розвитку агроландшафтів. Природні ландшафти як геосистеми екологічно збалансованого розвитку. Елементарні ландшафтно–екологічні територіальні одиниці як ділянки однотипного сільськогосподарського використання. Ландшафтно–територіальні структури як основа формування екологічно стабільних природно–господарських систем.

Тема 3. Організація науково обґрунтованого екологічно–збалансованого землекористування в агроландшафтах. Наукові основи формування ландшафтної агроекологічної організації території. Однорідні ландшафтно–екологічні виділи як первинні елементи організації раціонального землекористування.

Модуль 2. Сучасні агроландшафти, їх стан і продуктивність, еколого – економічне обґрунтування ефективності організації території агроландшафтів.

Змістовний модуль 2. Сучасні агроландшафти, їх стан і продуктивність.

Тема 4. Землі сільськогосподарського призначення: сучасний стан та екологічні проблеми використання. Землі сільськогосподарського призначення: визначення, особливості обліку. Родючість ґрунту. Продуктивність орних земель. Особливо цінні землі та їх поширення на території України.

Тема 5. Методологічні основи оцінки агроекологічного стану земель. Оцінка екологічної стабільності ландшафтів. Оцінка обмежуючих факторів сільськогосподарського використання земель. Оцінка агроекологічного стану ґрунтового покриву. Оцінка агровиробничих умов території. Еталони агроекологічного стану ґрунтів України. Моніторинг ґрунтового покриву.

Тема 6. Деградаційні процеси агроландшафтів. Процеси деградації ґрунтового покриву на території України. Ерозія ґрунтів як глобальний процес деградації. Забруднення ґрунтового покриву продуктами техногенезу. Порушення земель у процесі розвідки та експлуатації надр.

Змістовний модуль 3. Структурно–функціональні основи та еколого – економічне обґрунтування ефективності організації території агроландшафтів.

Тема 7. Структурно–функціональні основи збалансованого землекористування в агроландшафтах. Загальні принципи організації збалансованої структури агроландшафтів. Збалансована ландшафтно–екологічна організація території. Збалансована сівозміна – основа відтворення родючості ґрунтів. Відтворення родючості деградованих ґрунтів.

Тема 8. Еколого – економічне обґрунтування ефективності організації системи землекористування та сівозмін. Еколого-економічне обґрунтування

сівозмін. Складання проектів землеустрою, що забезпечують еколого–економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь. Впорядкування території ріллі. Впорядкування території сінокосів і пасовищ. Техніко – економічна ефективність організації території агроландшафтів. Особливості контурно-меліоративної організації території.

4. Структура навчальної дисципліни III семестр (заочна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Наукові основи формування агроландшафтів.												
Змістовний модуль 1. Наукові підходи та природні механізми екологічно збалансованого розвитку агроландшафтів.												
Тема 1. Наукові підходи до формування агроландшафтів.							10	2	-	-	-	8
Тема 2. Природні механізми екологічно збалансованого розвитку агроландшафтів.							10	-	-	-	-	10
Тема 3. Організація науково обґрунтованого екологічно–збалансованого землекористування в агроландшафтах.							10	-	-	-	-	10
Разом за змістовний модулем 1							30	2				28
Модуль 2 Сучасні агроландшафти, їх стан і продуктивність, еколого – економічне обґрунтування ефективності організації території агроландшафтів.												
Змістовний модуль 2. Сучасні агроландшафти, їх стан і продуктивність												
Тема 4. Землі сільськогосподарського призначення: сучасний стан та екологічні проблеми							12	2	-	-	-	10

використання.												
Тема 5. Методологічні основи оцінки агроекологічного стану земель.						10	-	-	-	-		10
Тема 6. Деградаційні процеси агроландшафтів.						10	-	-	-	-		10
Разом за змістовний модулем 2						32	2	-	-	-		30
Змістовний модуль 3. Структурно–функціональні основи та еколого – економічне обґрунтування ефективності організації території агроландшафтів.												
Тема7. Структурно– функціональні основи збалансованого землекористування в агроландшафтах.						12	2	-	-	-		10
Тема 8. Еколого – економічне обґрунтування ефективності організації системи землекористування та сівозмін.						16		6				10
Разом за змістовний модулем 3						28	2	6	-	-		20
Усього годин						90	6	6				78

**5. Темі та план лекційних занять
(заочна форма навчання)**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Наукові підходи до формування агроландшафтів. План 1.Формування агроландшафтів як невід’ємна умова ефективного господарювання на землі. 2.Структура агроландшафтів. 3.Еколого-ландшафтна організація території.	2
2	Землі сільськогосподарського призначення: сучасний стан та екологічні проблеми використання. План 1.Землі сільськогосподарського призначення: визначення,	2

	особливості обліку. 2.Родючість ґрунту. 3.Продуктивність орних земель. Особливо цінні землі та їх поширення на території України.	
3	Структурно–функціональні основи збалансованого землекористування в агроландшафтах. План 1.Загальні принципи організації збалансованої структури агроландшафтів. 2.Збалансована ландшафтно–екологічна організація території. 3.Збалансована сівозміна – основа відтворення родючості ґрунтів.	2
	Разом	6

6. Теми практичних занять (заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Виготовлення проекту контурно-меліоративної організації території.	6
	Разом	6

7. Самостійна робота (заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Наукові підходи до формування агроландшафтів	8
2	Природні механізми екологічно збалансованого розвитку агроландшафтів.	10
3	Організація науково обґрунтованого екологічно–збалансованого землекористування в агроландшафтах.	10
4	Екологічні проблеми використання земель сільськогосподарського призначення.	10
5	Методологічні основи оцінки агроекологічного стану земель.	10
6	Деградаційні процеси агроландшафтів.	10
7	Еколого – економічне обґрунтування ефективності організації системи землекористування та сівозмін.	10
8	Організація території агроландшафтів та оцінка проектних рішень.	10
	Разом	78

8. Методи навчання

1. Методи навчання за джерелом знань:
  - 1.1. Словесні: розповідь, пояснення, бесіда, лекція, робота з книгою.
  - 1.2. Наочні: демонстрація, ілюстрація.
  - 1.3. Практичні: практична робота.
2. Методи навчання за характером логіки пізнання

- 2.1. Аналітичний.
- 2.2. Методи синтезу.
- 2.3. Індуктивний метод.
3. Методи навчання за характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів.
  - 3.1. Проблемний.
  - 3.2. Частково-пошуковий.
  - 3.3. Дослідницький.
  - 3.4. Репродуктивний.
  - 3.5. Пояснювально-демонстративний.
4. Активні методи навчання.

9. Методи контролю

1. Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання ЄКТС
2. Проведення проміжного контролю протягом семестру (проміжна атестація)
3. Полікритеріальна оцінка поточної роботи студентів:
  - рівень знань, продемонстрований на практичних заняттях;
  - активність під час обговорення питань, що винесені на заняття;
  - самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань;
  - виконання аналітично-розрахункових завдань;
  - результати тестування;
  - письмові завдання при проведенні контрольних робіт;
  - виробничі ситуації.

10. Розподіл балів, які отримують студенти (заочна форма навчання)

Поточне тестування та самостійна робота								Разом за модулі та СРС	Підсумковий тест-екзамен	Сума
Модуль 1 -20			Модуль 2 - 20							
Змістовий модуль 1- 20 балів			Змістовий модуль 2- 10 балів			Змістовий модуль 3- 10 балів				
T1	T2	T3	T6	T7	T8	T9	T10	70	30	100
7	7	6	3	3	4	5	5	(40+30)		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	
82-89	B	добре	

75-81	C		зараховано
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Скляр Ю.Л., Канівець О.М. Наукові основи формування агроландшафтів. Курс лекцій. (для студентів 1 курсу освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 193 «Геодезія та землеустрій»). – Суми: СНАУ, 2018. – 70с.

2. Малашевський М.А., Канівець О.М. Наукові основи формування агроландшафтів. Методичні вказівки щодо виконання самостійної роботи для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій» денної та заочної форми навчання. – Суми: СНАУ, 2018. – 32с.

3. Кузін Н.В., Канівець О.М. Наукові основи формування агроландшафтів. Методичні вказівки для виконання практичної роботи для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій» денної та заочної форми навчання. – Суми: СНАУ, 2017. – 33с.

12. Рекомендована література

Базова:

1.Клименко М.О. Збалансоване використання земельних ресурсів: Навчальний посібник/ Клименко М.О., Б.В. Борисюк, Т.М. Колесник.- Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2014.-552 с.

2.Третяк А.М. Другак В.М., Колганова І.Г. Землевпорядне проектування: впорядкування існуючих землеволодінь і землекористувань та їх угідь.- Київ: ТОВ ЦЗРУ, 2007.-246 с.

3. Мисик Г.А., Куліковський Б.Б. Основи меліорації і ландшафтознавства Розділ 7, Київ., "Інокс", 2005.

4. Гуцуляк В.М. Ландшафтознавство: Теорія і практика: Навчальний посібник. - Чернівці: Книги - XXI, 2008.168 с.

Нормативна:

1. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III. Дата оновлення: 07.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>

(дата звернення 20.06.2020).

2. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 р. № 858-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 282.

3. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 962-IV. Дата оновлення: 18.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text> (дата звернення 21.06.2020).

4. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р. № 2456-XII. Дата оновлення: 07.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text> (дата звернення 21.06.2020).

13. Інформаційні ресурси

1. Законодавча база - офіційний сайт Верховної Ради України: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

2. Сайт для землевпорядників (20.05.2015 р.)
<http://www.zemres.com/forum/viewtopic.php?f=86&t:=1594>